

Våld mot kvinnor

Handlingsprogram för Ärvidsjaur

Antaget av kommunfullmäktige
2005-04-25 § 37.

Norrbottens läns landsting

Polisen

Ärvidsjaur kommun

INLEDNING

Varje år utsätts tiotusentals kvinnor i Sverige för miss-handel och sexualbrott. Kvinnor i Arvidsjaur är inte undantagna detta våld.

Under den senaste tioårsperioden har antalet anmälda misshandels- och sexualbrott kraftigt ökat i Sverige. Övergreppen sker oftast i hemmet av en person som den utsatta kvinnan har eller har haft en nära relation med. På grund av skuld- och skamkänslor döljs våldet ofta både av den utsatta och av förövaren.

Barn och ungdomar som växer upp i familjer där det förekommer våld är i högsta grad drabbade. Att se sin mamma bli slagen och förnedrad är något av det svåraste barn kan uppleva. För att bekämpa mäns våld mot kvinnor i nära relationer, behöver man vända sig till både kvinnan, mannen och barnen. Samtliga är i behov av att någon vågar se.

Detta handlingsprogram ska höja medvetandenivån och kunskapen om den aktuella problematiken hos myndigheter och andra organisationer som berörs.

Syftet är också att få till stånd ett fungerande samarbete mellan aktuella myndigheter och organisationer.

För varje myndighet eller organisation skall finnas en kontaktperson att vända sig till när problem behöver diskuteras.

Det program som nu utarbetats skall också kunna fungera som en "miniuppslagsbok" för olika myndigheters agerande.

Kvinnofridsportalen, www.kvinnofrid.se är ett faktacentrum på Internet med information om kunskapsutveckling och praktiskt arbete inom området våld mot kvinnor.

Kontaktpersoner/telefonnummer för respektive myndighet/organisation:

Socialtjänsten

Anna Lindbäck
0960-157 20
anna.lindback@arvidsjaur.se

Britt-Inger Hedman
0960-157 37
brittinger.hedman@arvidsjaur.se

Vårdcentralen

Lillemor Ask
0960-575 00

Polismyndigheten

Carina Eklund
0960-177 00

Åklagarmyndigheten

Karin Hansson
0920-29 52 24
070-54 95 224
karin.hansson@aklagare.se
0911-750 60

BUP

Familjerådgivningen

Lennart Hennix
0920-22 01 40, 070-589 88 11

Stöd- och Brottsofferjouren

0960-131 50

Elevhälsan Sandbackaskolan

Carola Kågström, skolkurator
Tfn: 0960-156 57, 158 92
carola.kagstrom@arvidsjaur.se

Anita Renberg, skolsköterska
Tfn: 0960-157 00

Kyrkan

Susanne Larsson, diakon
Tfn: 0960-478 05

HANDLINGSPROGRAM FÖR SOCIALTJÄNSTEN

Metoder i det akuta skedet

Det är viktigt att insatsen påbörjas i det akuta skedet, då familjen är mest motiverad att ta emot hjälp då. Samråd alltid med polisen före uttryckning om anmälan ej kommer från polisen. Om polis finns tillgänglig åker ni dit tillsammans.

- Ta hand om eventuella barn (=trygga för barnen). **PRATA MED BARNEN OM DET SOM HÄNT**
- Prata med parterna i skilda rum.
- Hjälプ kvinnan att komma till akuten för att få skador omsedda, fotograferade, dokumenterade.
- Begär att läkaren skriver ett läkarintyg.
- Polisanmälan. Målet är att kvinnan gör anmälan själv. I ett akut skede finns det en risk att hon inte orkar detta. Anmälan görs då av socialtjänsten med kvinnans medgivande.
- Vid behov ordna akut boende för kvinnan - och barnen.
- Glöm ej mannen. Samtala om händelsen, drogernas roll, rädslan. Erbjud fortsatt kontakt.
- Om händelsen inträffar exempelvis fredag, lördag, håll kontakt med familjen i avvaktan på nästa ordinarie arbetsdag.

Rutiner för det långsiktiga arbetet

För de kvinnor som valt att separera från de misshandlade männen gäller att skapa varaktiga lösningar, så att de har möjlighet att bygga upp ett eget liv kring vänner, arbete och intressen. Annars är risken stor att de återvänder till mannen när ensamheten och isoleringen blir för svår. Även mannen behöver erbjudas hjälp och stöd i sin situation. Det är viktigt att mannen får en egen behandlingskontakt. Han måste få hjälp med att bearbeta sitt problem, våldet. Risken är eljest att händelsen upprepas.

För de kvinnor som väljer att stanna kvar i relationen blir målsättningen att våldet ska upphöra.

Samtalskontakt med socialsekreterare bör ske regelbundet med båda parter eller enbart med kvinnan, om mannen vägrar att ta emot stöd. Stödkontakten kan vara långvarig, kanske en gång i veckan, intensifieras vid behov, exempelvis vid eventuell rättegång, både före och under rättegången.

Kontaktpersoner

Socialkontoret har möjlighet att tillsätta man eller kvinna som kontaktperson, vilken kan vara till hjälp och stöd för den misshandlade kvinnan och hennes familj på fritiden. För kvinnan gäller det att få en kamrat som hon dels kan tala med, dels göra roliga saker tillsammans med på kvällar och helger. Kontaktpersonen skall också hjälpa till med barnen, följa kvinnan till olika myndigheter och vara ett stöd vid eventuell rättegång.

Även den som misshandlar har möjlighet att få en kontaktperson som stöd efter separationen.

Ekonomi

Ekonomi får inte vara ett hinder för en misshandlad kvinna att bryta upp. Därför kan bistånd över norm utgå så att hon snabbt kan skaffa nytt boende. Barnens behov ska särskilt beaktas.

Bemötande

Motivationen att ta emot hjälp är som störst så nära det akuta skedet som möjligt. Sedan bör stödet syfta till att hitta en varaktig lösning på problemet och att våldet ska upphöra i familjen.

Vi bör tillämpa ett "offensivt" tillvägagångssätt gentemot de vuxna i familjen. Inte enbart erbjuda en kontakt om kvinnan eller mannen önskar utan klart deklarerera att "vi vill träffa dig". Vi bör också påpeka att vi alltid har som rutin att träffa parterna var för sig och om möjligt tillsammans.

Det är viktigt att visa ett engagerat intresse för kvinnan och hennes situation. Lyssna på kvinnan och möta henne "där hon är", att ta reda på hur rädd och hotad hon känner sig. Vad vill hon, vilka handlingsvägar ser hon att komma bort från våldet och hjälpa henne att förverkliga dessa.

Det är mycket viktigt att inte komma med pekpinnar och färdiga lösningar om vad hon borde göra. Då känner kvinnan ytterligare en anklagelse på sig som ökar ett redan dåligt självförtroende.

I det läget kan det vara lätt att återvända till mannen i stället för att bygga upp en relation till en hjälpare socialsekreterare. Till att börja med gäller det att bygga upp ett förtroende gentemot kvinnan, så att hon vågar lita på sin "hjälpare".

Misshandelsärenden kräver mycket i början med olika insatser som måste göras. Det har man dock igen sedan i form av ett bättre resultat i ärendets utveckling.

Kvinnan kan ha svårt att i en akut egen kris se barnens behov. Det är dock mycket angeläget att omgående aktualisera barnens situation och bedöma åtgärdsbehovet. Barn som i hemmet bevittnat våld mot mamman har alltid behov av stöd.

Socialtjänstens övriga insatser

Återkommande information ska genomföras tillsammans med andra myndigheter och frivilliga organisationer. Målsättningen är att hos allmänheten öka kunskapen om mäns våld mot kvinnor.

HANDLINGSPROGRAM FÖR POLIS OCH ÅKLAGARE

Syftet med polisutredningen är att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott, om tillräckliga skäl föreligger för åtal och förbereda målet så att bevisningen kan läggas fram i ett sammanhang vid domstolen.

Det är därför angeläget att polisanmälan görs på ett tidigt stadium så att den misstänkte inte kan påverka utgångsläget för polisutredningen. Denne kan förstöra bevismaterial, påverka den utsatta kvinnan, vittnen samt övriga som kan lämna uppgifter om övergreppet. Polisutredningen kan också tillföra socialnämnden underlag för åtgärder som kan medföra att övergrepp mot kvinnan inte upprepas.

Polisutredningen leds av åklagare. Polisen strävar efter att omgående påbörja sin utredning när anmälan skett. Arbetet sker enligt nedan:

Förhöra och dokumentera: Då patrull kallats till platsen, skilj paret och låt dem var för sig berätta om vad som hänt. Kvinnan videofilmas eller fotograferas. *Vid ev videofilmning:* 1. Håll till i avskilt rum. 2. Ange tid och plats etc. 3. Låt kvinnan lämna en kort berättelse framför kameran (den delen används separat om kvinnan tar tillbaka sina uppgifter). Dokumentera därefter skadorna med kameran, utan kvinnans kommentarer.

Kontakta åklagaren från brottsplatsen: Åklagaren är förundersökningsledare i alla ärenden som rör misshandel, olaga hot samt upprepade fall av ofredande och hemfridsbrott som riktar sig mot närstående kvinna. Beredskapsåklagare finns tillgänglig dygnet runt. När det finns anledning anta att brott av denna typ är begånget får inte medling ske. Utredningsåtgärder ska vidtas. Målsägandeförhör och förhör med misstänkt kan ske på plats.

Eventuella tvångsåtgärder mot den misstänkte: Beslut av förundersökningsledare om ej fara i dröjsmål. Fara för undanröjande av bevis föreligger regelmässigt initialt, ofta även recidivfara. I regel grips därför den misstänkte och förs till polisstationen för förhör. Eventuella skador på denne skall dokumenteras. En misstänkt som hävdar att den varit utsatt för våld från målsäganden bör genomgå läkarundersökning. Kroppsbesiktning kan bli aktuell.

Husrannsakan på brottsplatsen: Krävs förundersökningsledares beslut. Fotografera eller videofilma. Finns omkullvälta möbler, krossat glas etc. som styrker målsägandens eller den misstänktes uppgifter? Eventuellt sönderrivna/blodfläckade kläder, förstörda smycken, anteckningar etc. tas i beslag.

Övriga närvarande personer: Vittnesförhör tas så snart som möjligt. Om barn i familjen varit närvarande dokumenteras detta i utredningen. (OBS! förhör med barn hålls inte initialt)

Viktigt: Barn som bevittnar våld i familjen far illa och detta skall alltid anmälas till socialtjänsten.

Läkarundersökning: Vid misstanke om misshandel tas kvinnan till läkarundersökning och rättsintyg utfärdas. Kvinnan skall gå med på läkarundersökning och rättsintyg. Inhämta om möjligt också tillstånd att beställa kopia av journal.

Stöd och hjälp kvinnan: Upplys om det stöd som finns att få från Stöd- och brottsofferjouren och den hjälp som socialtjänsten kan erbjuda i form av kontaktperson och övernattningslägenhet. Informera om besöksförbud, målsägandebiträde, skyddad identitet och möjligheterna att få allmän rättshjälp och rådgivning.

Riskbedömning: För att kunna bereda en våldshotad eller våldsutsatt kvinna ett bättre preventivt skydd och utvärdera risken för återfall görs en riskbedömning. Där värderas tidigare incidenter och brott, missbruks/psykiska problem, användande av vapen, barn, socialt nätverk.

Återbesök: Om möjligt ska samma polismän som agerat initialt även ha den fortsatta polisiära kontakten med målsägande och misstänkt.

Övrigt: Om anmälan görs på polisstationen ska den, innan kvinnan lämnar stationen, föredras för åklagare för beslut om förundersökning ska inledas.

Målsättningen är att förundersökningar av aktuellt slag ska redovisas med förundersökningsprotokoll till åklagare senast fyra veckor efter anmälan. Åtal ska väckas inom sex veckor efter anmälan.

Bedömning görs från fall till fall om alla ovanstående åtgärder hinns med av patrull på plats. Om patrullen får ett mer akut utryckningsuppdrag måste i undantagsfall någon av ovanstående åtgärder avbrytas och vidtas senare.

HANDLINGSPROGRAM FÖR VÅRDCENTRALEN

Kvinnomisshandel är sällan en enstaka händelse utan oftast ett mönster av återkommande övergrepp. Det kan omfatta fysiskt våld av olika grad, hot om våld eller skada, sexuella övergrepp, psykiskt våld och känslomässiga övergrepp, skadegörelse, isolering samt ekonomisk kontroll. Det involverar barn i våldets närhet.

Då en kvinna som blivit misshandlad uppsöker läkarmottagningen i Arvidsjaur bör följande råd och rutiner gälla:

Enskilt samtal

Samtal med och undersökning av kvinnan ska ske utan att misstänkt gärningsman är med. Om kvinnan inte är svenskspråkig - låt inte mannen eller släktingar tolka. Erbjud läkarbesök med tolk framledes (telefonnummer till Norrlands Tolkförmedling: 0920-200510, 0920-200511 eller 090-133095 dygnet runt alla dagar i veckan)

Lämna inte kvinnan ensam. Se till att sjukvårdspersonal finns med.

Våga fråga

Våga fråga även vid enbart misstanke om misshandel.

Fråga rakt på sak, t ex. *Har du blivit slagen? Alt. Har din partner gjort dig illa, eller hotat att göra dig illa?* Be henne berätta vad som hänt. Berätta att du har **tystnadsplikt** och att vi har som rutin att fråga om detta.

Fråga **alltid** om kvinnan har barn. **Barn i våldets närhet "far illa"**. Meddela kvinnan att information lämnas till socialkontoret i syfte att ge henne och barnet det stöd och hjälp de så väl behöver (**anmälningsskyldighet** till socialkontoret vid misstanke att barn far illa).

Erbjud hjälp

Framhåll möjligheter till hjälp, även om kvinnan nekar till misshandel:

Stödsamtal med handläggare för att få råd och hjälp (socialtjänsten har 4 handläggare). Samtal med beteendevetare (remiss).

Värdera det akuta skyddsbehovet för kvinnan och eventuella barn. Varningsklocka då kvinnan beskriver att; han har börjat slå henne oftare och använder grövre våld. hon har berättat för mannen att hon tänker lämna honom. om mannen hotat att ta livet av henne.

Erbjud tillfällig inläggning på avdelning 2, om skyddsbehovet ej kan tillgodoses på annat sätt. Detta gäller även om skadorna ej kräver medicinsk behandling eller om kvinnan inte vill vara ensam, t ex av psykisk stress eller rädsla. **Obs, en våldsutsatt kvinna kan ha svårt att i sin situation se barnens behov och utsatthet.**

Undvik att kritisera

Lägg inte egna värderingar i mannens och kvinnans relation.

Undvik att skuldbelägga kvinnan. Fråga t ex. inte varför hon bor tillsammans med en man som slår henne.

Polisanmälan

Uppmuntra kvinnan att göra en polisanmälan eller **erbjud** att göra en polisanmälan åt henne. Berätta att vi har som rutin att kontakta polisen eftersom kvinno- misshandel är ett brott mot lagen och att det inte är accepterat i samhället eller hos oss på vårdcentralen. **Obs, kvinnans medgivande krävs.**

Vid misstanke om brott där lägsta strafftiden är fängelse i 2 år, hävs sekretessen så att sjukvårdspersonal får lämna uppgifter till polis och åklagarmyndighet **utan kvinnans medgivande** enligt 14 kapitlet 2 § i sekretesslagen (t ex mord, dråp, våldtäkt, koppleri, mordbrand eller grovt narkotikabrott). Vi **ska** anmäla till polisen i dessa fall.

När barn och ungdomar under 18 år utsatts för misshandel och/eller sexuella övergrepp får polisanmälan göras av sjukvårdspersonal **utan barnets medgivande.**

Alltid läkarkontakt, även då skadorna ej kräver medicinskt omhändertagande och kvinnan inte vill polisanmäla händelsen (efter några dagar kan kvinnan ångra sig och vill då polisanmäla det inträffade).

LÄKARUNDERSÖKNING

Läkarens undersökning skall omfatta

Anamnes - noggrann, utan närvaro av anhörig. Iakttag stor försiktighet med upplysning från anhörig, då denne kan vara vållande till miss-handeln.

Kroppundersökning - hela kroppsytan skall undersökas.

Alla skador, även de som inte behandlas skall **dokumenteras**

Färgfotografering av yttre skador, helfigur och närbilder. Märk fotografier med initialer i för

och efternamn samt de fyra sista siffrorna i personnumret. och ev. rita av hematom på overheadpapper, anteckna vilken kroppsdel skadan sitter på. Kläderna undersöks i syfte att finna spår eller skador som är av betydelse vid eventuell rättslig prövning.

Sexuellt övergrepp eller misstanke om det, behandlas enligt särskild plan.

Om **sjukskrivning** är aktuell, välj en diagnos som inte skadar kvinnan, skriv ej misshandel.

Kom ihåg

Det är vanligt att den misshandlade kvinnan ger vilseledande uppgifter om skadornas uppkomst, bland annat av rädsla för förövaren och på grund av skam och skuldkänslor.

Sexuella övergrepp är vanliga vid misshandel

De **psykiska** följderna är minst lika svåra som de fysiska. Därför är ett gott psykosocialt omhändertagande av största vikt, i första hand genom ett bra bemötande i det akuta skedet. (Ge henne tid att få berätta vad hon varit med om, erbjud t ex. en kopp kaffe eller varm choklad)och planera för en snabb kurator-/samtalskontakt.

Läkaren är skyldig att på begäran av polis och åklagare utfärda rättsintyg.

Denna begäran kan komma långt efter undersökningstillfället, det är därför av stor vikt att alla skador är väl dokumenterade (fotografier är här av stort värde).

BUP - BARN– OCH UNGDOMSPSYKIATRISK MOTTAGNING

BUP är till för barn och ungdom i åldrarna 0-18 år och för deras familjer. Hit kan alla i familjen vända sig för att få hjälp i olika problemsituationer.

Du får enklast kontakt med BUP genom att ringa till dem direkt. Du behöver alltså inte gå via läkare för remiss.

Behandlingen vid BUP är kostnadsfri och du får dessutom betalt för dina resor.

FAMILJERÅDGIVNINGEN

Kommunens familjerådgivning är en fristående verksamhet som arbetar under total sekretess och som i första hand vänder sig till det vuxna paret.

Familjerådgivningen bidrar till konstruktiva lösningar av problem och konflikter i framförallt parrelationer och till att förhindra destruktiva separationer. I misshandelsärenden erbjuds i första hand samtal med parterna var för sig. Om förutsättningar för gemensamma samtal finns genomförs det.

Tidsbeställning görs direkt hos familjerådgivaren

Besöken är avgiftsbelagda med 100 kr/ besök.

KVINNOJOURER

Arvidsjaur har ingen kvinnojour. Möjlighet finns till stöd från kvinnojouren i Luleå eller på andra platser i landet.

Hos Kvinnojourerna ska varje kvinna och varje barn ska känna sig säkra. De kan ge skyddat boende under en kortare period.

STÖD- OCH BROTTSOFFERJOUREN

Brottsofferjouren är en ideell organisation, religiöst och politiskt obunden, alltså ingen myndighet.

Den består av stödpersoner som har viss utbildning i att hjälpa människor som varit utsatta för chockartade upplevelser som ex vis våldsbrott. Deras råd, stöd och hjälp är kostnadsfri.

Stödpersonerna har avlagt tysthetslöfte.

ELEVHÄLSAN SANDBACKA

Elevhälsan på Sandbackaskolan är till för att tillsammans med lärare och annan personal arbeta för att våra elevers tid på skolan ska bli så bra som möjligt.

Till oss på elevhälsan kan våra elever komma med **personliga och sociala frågor** när de vill träffa någon neutral person som vill lyssna och stötta. De kan komma för att prata om bland annat relationer, pojk- och flickvän, det som händer hemma, kompisar, föräldrar och om de utsatts för våld eller hot av något slag. Vi har **tystnadsplikt** vilket innebär att vi inte utan den enskildes tillåtelse berättar för någon annan vad som sagts. Vi har också **anmälnings-skyldighet** när vi får kännedom om att barn far illa.

Vi förmedlar kontakter med socialtjänsten, ungdomsmottagningen, polisen, vårdcentralen, psykiatrin m fl.

SVENSKA KYRKAN I ARVIDSJAUR

Arvidsjaur församling sammanfaller till ytan med Arvidsjaur kommun. Församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Svenska kyrkan inbjuder alla att dela liv och tro. I kristen tro intar barnen en särställning och gör det också i församlingens verksamhet. I församlingens uppgift ingår att stödja barn och unga, men också vuxna som far illa i de familjer som har svårigheter.

Inom särskilt det diakonala området samverkar Arvidsjaur församling med samhällets olika institutioner. Tillsammans med vårdpersonal inbjuds till sorgegrupper och tillsammans med socialtjänsten har vi grupper för barn alternativt tonåringar i familjer med bl a missbruksproblem. Församlingen erbjuder stöd genom besök och enskilda samtal till människor i olika livssituationer.

Präster och diakoner har tystnadsplikt och har i sina respektive utbildningar särskild kunskap om kris- och krisbearbetning.

Inom församlingen finns personal med arbetstid även kvällar och helger. Dygnet runt finns präst tillgänglig. Ring 0960-47800 för aktuellt journalnummer. Präst eller diakon står till tjänst med framförallt samtal och personlig närvaro. För barn kan även annan form av stöd komma ifråga.

Till dig som utsatts för sexuellt övergrepp

Har du utsatts för sexuellt övergrepp?

Kontakta brottsoffermyndigheten. Du kan vara berättigad till ekonomisk utbetalning, utbetalning för utredningskostnader.

Om du utsattes för övergreppet i Sverige, men har blivit utsatt i ett annat land, kan du också vara berättigad till ekonomisk utbetalning. Du kan också vara berättigad till utbetalning för utredningskostnader.

Skicka på personuppgifter

Fyll i och skicka till oss så snart som möjligt. Du kan också skicka till oss om du vill ha hjälp med att söka ut utövarn.

Kontakt

Om du vill veta mer om brottsoffermyndigheten, kontakta oss på telefon 08-700 70 00 eller på e-post offert@brottsmyndigheten.se. Vi kan också hjälpa dig att söka ut utövarn.

BROTTSOFFERMyndIGHETEN

En myndighet inom Rikspolisstyrelsen
 Box 100, SE-102 22 Stockholm
 Tel 08-700 70 00, Fax 08-700 70 01
 E-post offert@brottsmyndigheten.se

Till dig som utsatts för sexuellt övergrepp

Till dig som har ansvar för ett barn som drabbats av brott

Har ditt barn eller ett barn du annars ansvarar för drabbats av brott?

Kontakta brottsoffermyndigheten. Barnet kan vara berättigad till ekonomisk utbetalning, utbetalning för utredningskostnader, utbetalning för utredningskostnader.

Om du vill veta mer om brottsoffermyndigheten, kontakta oss på telefon 08-700 70 00 eller på e-post offert@brottsmyndigheten.se. Vi kan också hjälpa dig att söka ut utövarn.

Skicka på personuppgifter

Fyll i och skicka till oss så snart som möjligt. Du kan också skicka till oss om du vill ha hjälp med att söka ut utövarn.

Kontakt

Om du vill veta mer om brottsoffermyndigheten, kontakta oss på telefon 08-700 70 00 eller på e-post offert@brottsmyndigheten.se. Vi kan också hjälpa dig att söka ut utövarn.

BROTTSOFFERMyndIGHETEN

En myndighet inom Rikspolisstyrelsen
 Box 100, SE-102 22 Stockholm
 Tel 08-700 70 00, Fax 08-700 70 01
 E-post offert@brottsmyndigheten.se

Till dig som har ansvar för ett barn som drabbats av brott

Informationsmaterialet finns att läsa, skriva ner eller beställa på brottsoffermyndighetens webbplats, adress: http://www.brottsoffermynndigheten.se/bestallningar/infolderar_info.htm

*”Jag önskar alla andra
det bästa som jag vet.
Jag kan ju inte be för dem
i alla min gudlöshet.
Men skulle jag försöka,
då tror jag att det kom:
"Låt inte någon finnas till,
som ingen tycker om!"*

*Om människor är ringa
och fattiga - än sen,
om bara de blir älskade,
åtminstone av en.
För rikedom och ära,
det låter kanske bra.
Men kärlek är i alla fall
det enda vi vill ha.”*

